

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 pare (2 novč.)**

JEDAN SMUTLJIVAC.

Poslije svijesne i junački održane borbe naše hrv. delegacije u Pešti protiv nasilja Magjara, bila je ista prisiljena da uz oštri protest istupi iz zajedn. sabora. Uz sličan protest istupiše Hrvati iz magnatske kuće. — Poslije toga bijaše opća želja, da se sazove hrvatski sabor te da se s toga kompetentnog mjesta prekine svaki odnošaj sa Magjarima i da se podigne jaki glas naroda na obranu hrvatskih svetinja i proti silom nametnutom banu Rakodcaju, koji dolazi da u magjarsko ime pokori Hrvatsku. Sabor je bio sazvan za 11. tek. mj. po njegovom presjedniku Medakoviću, ali, kad se narodno zastupstvo spremalo i kupilo da u nj stupi u ovom odlučnom času, Wekerle-Košut preko Rakodcaja zatvora sabor u lice zastupnicima naroda. Boje se hrvatskog sabora, a imaju i zašto.

Hrvatska i srpska koalicija vijeća, kako će što dostojnije sačuvati neokaljanu čast narodu i zapriječiti svaki atentant na prava Hrvatske, i pozivlje sve stranke, vas narod, da se u ovom važnom času digne na obranu domovine kao jedan čovjek, da složi sve glasove u jedan snažni glas i da vikne silenim Madjarima: stanite! Ovo je naše! I sile se naroda sabiru, glas narodni već se diže, raste i skuplja u zajednički protest, Hrvat, Srbin ustaje da brani hrvatski prag, i baš, kad ima da širom sve Hrvatske zagrmi složni glas naroda, — eto ti D.ra Franka sa svojim janjičarima da ubije polet naroda, da slomi četvrto kolo nar. sloge, i da oslabi, ohromi jaki nar. otpor. Prefrigani pokršteni čivutin istrčao pred rudo „čiste hrv. starčevićeve stranke prava“, okrenuo kola u stranu, a iz njih politička cigančad kliče Slava sinu Izrailovu, a ono komad klipana budalatine Mile Starčevića drži poštnu ličku kapu u ruci, nju natiče na glavu ružnom čivutinu i veli: evo našeg vodje i cijelog naroda!

Crno ime Frankovo leti preko Hrvatske kao crna avet, kao zloguka vrana, a kad vrana bude vodjom naroda, dovešće ga nad — strvinu.

ALKOHOLIZAM.

(Djeca)

Sva žestoka pića, kao vino, pivo, rakija, rum, konjak i t. d. sadrže u sebi alkohol koji podaje svim tim pićima njihovu opojnu snagu.

I bolesti, kojima su ljudi, što no piju žestoka pića od navike, izloženi, kao što su mahnitost, obrast srca salom, bolesti bubrega i džigerice, bivaju prouzrokovane samo otrovnim djelovanjem alkohola.

Ali djeca pokazuju neku osobitu osjetljivost prema ovom otrovu jer ga dostaje već neznatna količina, da

ih opije i omami. Dok se umrća, koja iz ravno uzrokuje teško pijanstvo, kod odraslih ljudi samo rijetko kada događaju, kod djece su već često bila opažana.

No ova se osobita osjetljivost djece pokazuje i u tom, što i umjerena količina piva, vina ili ruma, ako ih djeca dulje vremena pravilno piju, mogu izazvati teške pojave bolesti, kao što su mahnitost od pijanstva, slučajevi padavice i t. d.

Ko dakle ne će, da svoju djecu ovakovim prilikama izloži, mora da im prestane davati opojna pića bilo koje mu drago vrste svaki dan ili često, kako je to na žalost u mnogim porodicama postalo običajem.

Na ovakovu se opomenu često prigovara, da opojna pića ne imaju samo škodljive, nego i korisne i lječive učinke, da se je dokazalo, da je vino, pivo isto, što i hrana, da vino jača, da konjak probavu podkrjepljuje, da alkoholična pića potiču i uzdižu duh i t. d.

Na to se može samo kazati, da ni onda, kad bi sve to bilo istina, nijedan savjestan i duševan otac i nijedna ljubezna majka ne bi smjeli dopustiti, da bi njihova djeca zagrezla u tešku bolest, samo da postanu dionicima onih slavjenih prednosti i odlika. U istinu pak ne postoje ovakove prednosti i odlike, te oni, koji alkoholu ovakovu lječivu snagu pripisuju, u potpunosti su i veoma žalosnoj bludnji.

Prije svega alkohol nikad ne djeluje kao hrana, već vazda samo kao otrov. Hrana štiti tijelo i zapriječuje njegovo propadanje, ali otrov uništava tijelo i ubrzava njegovo propadanje. No alkohol je za cijelo otrov, jer se njim može svaki čovjek, svaka životinja, pače i svaka biljka ubiti; a mnogobrojni pokusi, koje su naučenjaci s alkoholom već više puta učinili, vodili su vazda k istoj činjenici i davali uvijek isti rezultat, da se naime ni najmanji dio ljudske ili životinjske hrane ne može alkoholom nadoknaditi, te da već najmanja količina alkohola ubrzava manjak pravih živih čestica u tijelu.

S tim se pak podpuno podudara, da djeca, koja se od svoje najranije mladosti ovom tobožnjom hranivom tvari obskrbljuju, u svom uzrastu i u svom razvoju vanredno zaostaju, što prava hrana očito nikada ne bi mogla uzrokovati.

Na dlaku je tako isto i sa tobožnjom olakšicom u probavi. I tu su pokusi na ljudima i životinjama tačno pokazali obratnu pojavu. Probava naime nije nikada bila ubržena, nego vazda usporena i oslabljena, a opažanje se na djeci i u tom podpuno podudara. Jer djeca samo s toga često trpe, da nemaju teka, što su dobila piva ili vina, ruma ili rakije, te opet dobivaju prijašnji tek, čim su oslobođena od alkohola, koji poremećuje probavu.

I tobožnje jačajuće djelovanje alkohola nije drugo nego priča. Jačati se možeš samo pravom hranom, kao što je meso, mäst, brašno ili šećer, nikada pak otrovom, kao što je alkohol. Njime se još može mlitavost za

kratko vrijeme zatjerati, ali se za tim vraća mlitavost i slabost još u većem stupnju. S toga se tjelesna jakost vazda bolje postizava bez alkohola, nego li njim, i s toga se hrvači, utrkači i natjecatelji za bud kakovu cijenu što briznije čuvaju alkohola, znajući da bi im to pomoglo istom do izvjesnog poraza.

Kao što je to s jačanjem tijela, tako je i s jačanjem duha. I tu su brojni pokusi pokazali siguran dokaz da alkohol duševnu snagu ne pojačava nikada ili pak premalo i neznatno, ali da je u svakom slučaju kasnije veoma znatno potiskuje i oslabljuje. No ovaka slaboća duševnih sposobnosti nije neznatna, već znade trajati više sati pače i dana. No kod djece dostaju neznatne količine, da prouzrokuju znatno pogoršanje njihove pažljivosti i sposobnosti da uče. S toga i nije začudno, što je izraživanje u nekoj bečkoj osnovnoj školi pokazalo, da su djeca, koja su navikla piti vino ili pivo, pripadala znanjivoše lošijim učenicima.

Ko dakle hoće, da mu djeca duševno i tjelesno ostanu zdrava i čila, neka im ne daje nikakvih žestokih pića i neka to nastoji tako urediti, da se od njih što moguće dulje uzdrže.

O užasnim posljedicama alkoholizma drugi put.

Nadležnim na znanje. *)

DOPIS.

Skradin, 12/7 07.

U našoj upravi općinskoj nastalo je pravo doba smrada. Promislite! Jedan pregledač općinske blagajne, otvorenim pismom dokazuje Načelniku Skradinske općine da se sa općinskim novcem rukuje bez ikakve savjesti, i tome načelniku podnosi obraz još sjediti na Načelničkoj stolici, niti ima Vlast i da ga pozove nek se tornja sa mjesta, što ga neprikladno zaprema! Političkoj vlasti svakim danom stižu tužbe o zloupotrebama u poljskim štetama, ali na to niko ni glave ne osvrće. Na hiljade kruna stavljaju se u predrazbroj za izvjesne radnje opće koristi; ali od tih radnja ni glasa ni traga, već jedino što vidimo debelo lice našeg Načelnika gdje sjaji iz kočije, u kojoj provoda sebe i sina na trošak općinski. Ali u zadnje dane, pojavio se neredi i u šumarskoj struci.

I ove godine sadili su se borići u Skradinskoj općini. U plaćanju nadnica onim radnicima, koji su sadili boriće, pojavio se pravi dar — mar. Ima radenika, koji su zaradili svojim znojem izvjesne svote novaca, a nijesu dobili prebijene pare. Ima ih pak kojima je djelomično plaćeno a većini dijelom nije. O tome bi mogli svjedočiti seljani Velikeglave: Tode Vujko Mićan Zjalić, Marko Damjanić, Sava Dobrijević, Jotaš Dobrijević, Dušan Dobrijević, a osobito pak Tome Mrgjić i Tome Dobrijević lugar, koje su nagonili da u lisnicu radenika upišu osobe, koje nijesu radile a izostavljalo se radenike koji su zbilja radili i zaslužili da im se nadnice isplate. U ovom poslu odlikovao se glavar Velikeglave Tome Zjalić koji je primio novce za osobe koje ništa nijesu ni radile ni uradile, pored svega toga što su seljani na dan isplate glasno vikali na ove nepravde. Želiti je da C. K. Državno Odvjetništvo unese malo svjetlosti u svem ovome prljavom poslu. Tiče se znatnog iznosa, koji je izišao iz

*) Svrćamo pozornost na ovaj dopis, kako se pušta maha neredu. —

državne blaganje a ne zna se kako ni kud. Tiče se da nasavjesni upravni činovnici zloupotrebaju svoj položaj i niski stupanj izobraženja nesretnog našeg težaka u lične koristi. Tiče se da ovakovi truleži podriva i onako slabi moralni organizan narodnog života a tiče se najkašnje i same dužnosti. Mi to netražimo da se radi na vrat na nos; mi smo vični na drijemanje vlasti, kad vide da bi se mogla okriti kakova rana gje bi trebao radikalni lijek; mi bi o tome mogli pričati krasnih priča koje, kad bi ih saslušao, djelovale bi tako da bi objužilo i u jednom Makedoncu, ali za sad stavljamo tačku. Može biti i da produžimo.

RAZNE VIJESTI.

Iz gradjanstva nam pišu, da bi općina morala nešto popraviti put na obali, od mirine Makaline (Inchistri) do u Dragu i kadikad ga poškopiti. To se je činilo i prije, pak se može i sada. Vruljar.

*

Iz gradjanstva nam pišu: Po kome kriteriju, po kome propisu gradjev. pravilnika i ko je bio onaj opć. upravitelj, koji je mogao dopustiti da se na kući Čičin, prama kući Meichsnerovoj, nagradi ona nakaza od nadometka prislonjena uz kuću kao kakova kašunina?! Pak ne samo da je ono nakaza sa pogleda ljepšeg uređenja grada i kad bi vlasnica kuće imala pravo na to, ali, što mi znamo, ona tog prava nema na dotični komad zemljišta, pošto je ono općinsko. Općina je još za dolaska kraljeva kupila slar, koji je tu stajao i sorila ga, samo da proširi ulicu i ukloni grdobu, a sad ta grdoba opet se nagradila na tudjem (općinskom) zemljištu. Kako je to upraviteljstvo općinsko moglo dopustiti? Opć. upraviteljstvo dapače nije ni pozvalo susjede, da kažu, imaju li šta prigovoriti tomu, premda to propisuje gradj. pravilnik.

Opazamo još da se i pri restauraciji zidova stare kuće, prave izmaci na štetu širine puta. Šta je ovo? Može li se to trpiti bez protesta gradjanstva?!

Primjedba: Na gornju vijest pošli smo se osobno uvjeriti, i vidjesmo zbilja da je ono prava grdoba i sramota, osim toga što je ulica pred kućom Bane znatno sužena. Za onaku gradjevenu nakazu općina nije smjela svoga zemljišta ni prodati ni ustupiti. Ono nije nikome na diku. Ur.

*

Metnimo u red redare. Tuže nam se gradjani, da su se prošle nedilje oko 2. sata po ponoći nadredar Miće Kulić i redar Ante Točo Dulibić medju se pobili, uhvatili se za prsi i jedan drugome pljucali u obraz. — Redari su da drže red a ne da prave sami nered, jer bi tad nosili ime neredari, a nadredar bio bi nadneredar. To sve dolazi od toga, kažu nam, što neki od njih po kavanama i javnim kućama saspu u grlo malo više nego treba, pa zaborave što su i zašto su postavljeni. Upozorujemo na ovo opć. vlast, osobito sad kad se imade urediti redarska služba, jer graganstvo neželi imati neredara i krivoprišežnika. — Ovo nam sve javlja jedan vidok.

*

Radosnim srcem čujemo, da su u Spljetu naši mladi Šibenčani položili maturu dobrim uspjehom. Joso Sunara i Ciulić sa odlikom, Ivon zrio, a u Zadru Triva sa odlikom. Koliki bi broj bio ovake naše mladosti, kad bi škole bile u Šibeniku!?! Dok im čestitamo, stavljamo

im na mlada im srca budućnost i sreću Šibenika, da oboružani znanjem i značajem i zapaljenom zubljom u ruci pomognu tjerati ove nagomilane oblake tmine i gluposti a mjesto njih utvrditi eru svijetla, poštenja i harakternosti. — Sretno, vrijedna mladosti!

Općinsko glasilo donosi vijest sigurnu, da će se napokon otvoriti pučka škola u Varošu (u kući P. Škarice) i u Dôcu. Drago nam je, al samo da bude to. — Trebalo bi još jednu pučku školu otvoriti i u gornjem dijelu Varoša, za njegove stanovnike i za one s Gorice i Crnice, da nebudu djeca prisiljena ljeti po žegi, zimi po buri i kiši na ovake dalečine kao sad, i da se djeca napokon oslobode onih žalosnih pomješća kao što su ona sv. Frane, koja su pomanjkanjem zraka tako ubitačna, da savjestan gospodar nebi svoje konje ni margarad tu držao.

Kad smo kod škola, reći ćemo i ovu: Zašto se općina nebi mogla pobrinuti i za jednu bolju djevojačku školu, gdje bi naše djevojčice uz pristojnu zdravu izobrazbu bile odgajane u kutnjem i narodnom pravom duhu. Svega toga fali u našem krasnom spolu, a troše se hiljade u ludo a tu bi uz mali trošak doskočili velikoj jednoj potrebi. Tu bi i gradjani pomogli privatno i moralno i materijalno. — A radi li ko za kakve srednje škole? — Bez škola ni napredka ni naroda!

Pred kojih 7-8 godina D.r Iljadica je u tom pogledu bio zaveo lijepu akciju, pak — nek Bog prosti svima, koji ga zapriječiše u poslu. Osim drugoga spomenućemo samo to, da je namjera njegova bila i to, da se iz „Kola“ začme jedna djevojačka škola. I plan je bio gotov, a ondašnja opć. potpora od 200. Kr. mjesečnih davala je i nadu i mogućnost. Štednjom kupio se kapital, ali ga je glupost i mržnja — izjela.

Dižimo škole, da nam bar mladja generacija bude prosta gluposti i mržnje.

Žene u Norveškoj. U Norveškoj žene imadu pravo glasa u općinskim izborima već odavna. — Svaka ženska glava neudata, koja plaća stanoviti porez, imade pravo glasa, a udate žene imadu pravo glasa prama porezu što ga njihov muž plaća. Tako je i državni sabor (Sthorthing) primio zakon, koji na takav isti način dava ženskima pravo glasa i kod izbora zastupnika za državni sabor. — Bože moj, reći će u sebi naše Kremenjačice, kad bi i mi imale pravo glasa, sve bi bilo naše kremenjačko, a nebi nam lako općina odnijela pravo glasa kao muškima, jer bi ih mi za oči uhvatile!

KNJIŽEVNOST.

Gosp. Petar Bošnjak, opć. tajnik u Visu šalje nam poziv na pretplatu za drugu svoju knjigu zbirke zakona i naredaba o upravi općinskoj, pod naslovom: Austrijansko državljanstvo i zavičajnost, koju misli objelodaniti ako nadje toliko pretplatnika da obezbijedi isplatu tiska. Knjiga će obuzimati barem 480 str. te će izlaziti u sveskama od 48. str. Cijena je knjizi Kr. 10, od kojih prvih 5. Kr. plaća se odmah primljenjem prve sveske, a drugih 5. Kr. primljenjem šeste sveske. — Preporučamo toplo ovo poduzeće g. Bošnjaka, kao marnog i savijesnog trudbenika na ovom polju.

„Kremenjak“ se prodaje u dućanu: N. Marinkovića, I. Rude, Š. Bianchi-a i u tiskarnici. — — — — —

Šala i safira.

* S pohvalom čujemo, da je naša općina nakanila ustanoviti gradski retrospektivni muzej za sačuvanje znamenitih kulturno-historičkih stvari za poznije potomstvo. U tu svrhu obećava lijepu nagradu onome, ko donese one historički znamenite gaće, u kojima je Dr. Sramujilo Purčić došao prvi put u Šibenik.

One su gaće zbilja retrospektivno znamenite.

* Obzirom na gornju vijest drago nam je na ovome mjestu uvjeriti našu očinski zauzetnu općinu, da ćemo joj u tome biti uvijek pri ruci te joj izrazujemo naše priznanje, kao kad u našem gradu ima mnogo toga vrijedna za muzej kao n. pr. kana, nosova i slično. — Al ipak gaćam Purčićevim sva čast i prvo mjesto.

* **Naredba:** kojom se od prošlog Utorka popodne u svoj našoj općini od *ašešura* niz brdo uvadja za pogrebe novi: *japanski kult*. Po primjeru „kuše Paške“ odsle će se pri pogrebu nositi bila jaketa, bili gijle i bile gaće, nepatinani postoli i strijač od slame à la splitski kanarinci.

Iz tvornice krivoprisežnika: — Kerkermajster.

* **Općinski ured.** *Purčić kuca.* *Glas:* Ko je? — Ja! — Šta želite? — *Purčić:* želja je moja i svega gradjanstva, da uz moje gaće u gradski retrospektivni muzej stavite i pogrebni veštiti „kuše Paške“. Titul je: japanski kult u Šibeniku. — *Glas:* dobro je, hvala! — *P.:* ništa za to; moja rodoljubna dužnost. — *Glas:* Aha, rodoljubna! A jesu li dognali Talijanci koliko tovara iz Bosne? — *P.:* Još ne! — *Glas* šteta!

* *Brzjav iz Zeline kavane:* koja gospodja ima psa ili pasića *guloža* na slatko, neka ga pošalje u ovu kavanu; dobiće *pjateline* od *gjelata* i polizaće ih mukte. To ove godine; a do godine će lizati mukte i *čikare* od kafe. — To je opća želja gostiju radi štednje *peveruna*.

„UNIVERSALE“

OPĆA PUČKA OSJEGURAVAJUĆA DRUŽBA NA ŽIVOTU

U BEČU.

PRIMA OSJEGURACIJE SA I BEZ LIJEČNIČKE VISITE ZA MALE I VELIKE SVOTE:

Osjeguranje glavnice za slučaj doživljenja i smrti. — Osjeguranja miraza. — Osjeguranja životnih renta. — Osjeguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina. — Pučka osjeguranja na male glavnice za djecu i dorađe.

Predstavnik za Dalmaciju: **Jerko Dorbić, Split.**

Primaju se mjestni agenti uz vrlo povoljne uvjete.

Za informacije, obratiti se na JERKO DORBIĆ, SPLIT (Dobri)

Agent za Šibenik i okolicu: **J. Marenzi, Šibenik.**

Nikola Bomman - Šibenik

Limarska radnja. Prodaja kuhinskog posudja. Kupaonice od zinka svake veličine. Svijetionici na acetilen za ribare. Velika zaliha električnih aparata. Postavlja telefone, električnu zvonca i munjovode. Preuzimlje izradbe natpisa iz drveta i majolike svake veličine i boje. Prodaja slatkog ugljena.

Javljam P. N. Obćinstvu da sam ovih dana otvorio u ovom gradu u glavnoj ulici — — — prizemlji kuće Prebada — — —

KROJAČNICU = I SKLADIŠTE ROBE

za muška odieła.

Jamčim za dobre vrsti robe, za elegantan kroj, kao i za tačnu izradbu

CIENE UMJERENE

LUIGJ PALADINO — ŠIBENIK.

G. B. Barbarić - Šibenik

akademički slikar i decorateur

PREUZIMLJE RAZNOVRSTNO SLIKANJE,
KAO: SOBĀ, CRKAVA, DVORANĀ
I DRUGIH PROSTORIJĀ.

IZRADJUJE RAZNA SLIKANJA NA ULJE

ODLIKUJE SE KAO MASTILAC
(Verniciatore) TE IZRADJUJE OSOBITOM
VJEŠTINOM PRIVIDNO DRVO I MRAMOR

CIENE UMJERENE

Ivan Rude -- ŠIBENIK

Glavna Ulica

Veliki izbor ilustrovanih razglednica
Papirnica, Pisarnički predmeti
Školske knjige
Igračke, galanterijske sitničarije, predmeti iz terakote
i kineskog srebra, Parfumerija itd. itd.

HOTEL KRKA - ŠIBENIK

Gostiona prvog reda. — Blizu morske obale i pristaništa. — Spavaće sobe sa pokućstvom u modernom stilu. — Tople i hladne kupelji sa douche

** RESTAURANT SA KUHINJOM PO DOMAĆU **

Cijene umjerene

U velikoj odijeljenoj dvorani preuzimlje svaku službu kao za ručke, dinere, vjenčanja i t. d. sa bogatim jestvenikom

VELIKA TERASA POGLEDOM NA MORE

Vlastnik: FRANE GR LJENKO

Naslov brzojava: HOTEL KRKA - Šibenik.

PRVA TVORNICA LEDA U ŠIBENIKU POMOĆU ELEKTRIČNE SNAGE.

Led prve vrsti tvrd kristaliziran i trajan. Puntigamsko pivo iz prve tvornice piva u GRACU

Glavno skladište piva uzorno uređeno u ledu

Vlastiti proizvod šifonâ i pasaretâ svake vrste

Stupe za sukno pomoću električne snage. Najljepše uređene i dugom radjom prokušane

Mnogo se preporučuje
PAŠKO RORA - Šibenik

SINGER ŠIVAČI STROJEVI

za sve moguće svrhe,

ne samo za industrialnu uporabu, već i za svako šivo u kućnoj ekonomiji, mogu se dobivati jedino kod nas

Treba paziti da se strojevi dobave samo iz naših dućana.

Svi se naši dućani razpoznaju po ovome znaku

SINGER i Dr. Anon. Druž. u šivačim strojevima. Sklad. i predstavnik u Šibeniku Karlo Bamberger, Glav. ul.